

ÚVODEM

V roce 1946 se poštovní správa rozhodla vybavit československé poštovní úřady při vyplácení poštovních zásilek výplatními stroji. Vše se dělo na základě vynikající dvacetileté zkušenosti komerčních subjektů s výplatními stroji Francotyp (a na zabraných územích též z malé části se stroji Postalia) v čs. poštovníctví. Výběrem výrobce výplatních strojů byal pověřena firma B. Jarolímek, tehdy ještě fungující generální zástupce pro výplatní stroje Francotyp v českých zemích.

Hospodářská situace byla však po II. světové válce v Evropě a ve větší části světa ve stádiu rozvratu a nefunkčnosti. Spolehlivý německý výrobce výplatních strojů Francotyp GmbH nebyl schopen v tomto roce dodat v požadovaném množství výplatní stroje pro čs. pošty. Firma B. Jarolímek proto rozprostřela síť po Evropě. Cílem cest jejích obchodních emisarů byly dvě země - Anglie a zejména Švýcarsko. V Anglii byl vytypován výrobce Universal Postal Frankers, který měl již ve programu multifunkční výplatní stroje s mnohonásobnou hodnotou (multivalve franking machines). I švýcarští výrobci rychle pokročili ve výrobě těchto strojů a vykonali rychlou přeměnu svých strojů od fixních či limitovaných hodnot k mnohonásobným výplatním hodnotám ve výplatním razítku. To vyhovovalo zásadám Ministerstva pošt v Praze.

Bylo rozhodnuto - přednost dostala firma Hasler v Bernu existující od roku 1852 a jeden z prvních seriových výrobců telegrafních přístrojů (původně firma Hasler & Escher, nástupci Eidgenössische Telegraphenwerkstätte - ETW). B. Jarolímek nasmlouval pro čs. pošty několik výplatních strojů Hasler s tím, že první měly ve svém mechanismu zabudovány i R - obrazce na vyplácení doporučených zásilek. Na chvíli vyplácely, ale brzo se od jejich používání upustilo. Ale to je jiná historie.

V druhém kole se pro provoz na poštách nakoupilo i 13 výplatních strojů od anglické fitrmy Universal Postal Frankers.

Teprve po těchto dvou výrobcích přišla na řadu i firma Francotyp GmbH, která rychle obnovila svůj provoz a výrobní program. Vyhověla i zvláštním požadavkům čs. poštovní správy (např. dodání speciálních strojů pro vyplácení poštovních poukázek se dvěma denními razítky).

PRVNÍ STROJE NA POŠTÁCH BYLY OD FIRMY HASLER BERN

První vzor (nasmlouvaný v roce 1946) prvního poštovního výplatního otisku

měl tyto znaky:

- doporučený obrazec (s možností odpojení),

- jednokruhové denní razítko,
- název pošty v R - obrazci a denním razítku,
- římské číslice na místě měsíců v datu denního razítka,
- výplatní razítko ve tvaru větrné růžice (návaznost na prvorepublikovou, protektorátní a slovenskou zvyklost byla v době uzavření kontraktu ještě prosazována),
- švýcarské typy písmen s menšími číslicemi pro haléře (vysoká, štíhlá písmena) , výplatní hodnota čtyřmístná bez výplatního znaménka).

Výplatní tsroj byl použit na poště PRAHA 1.

Jediný dosud známý exemplář tohoto otisku s R - obrazcem - rarita RRR . Sběratelsky označen jako HAS (M) R - 1k - 4m.

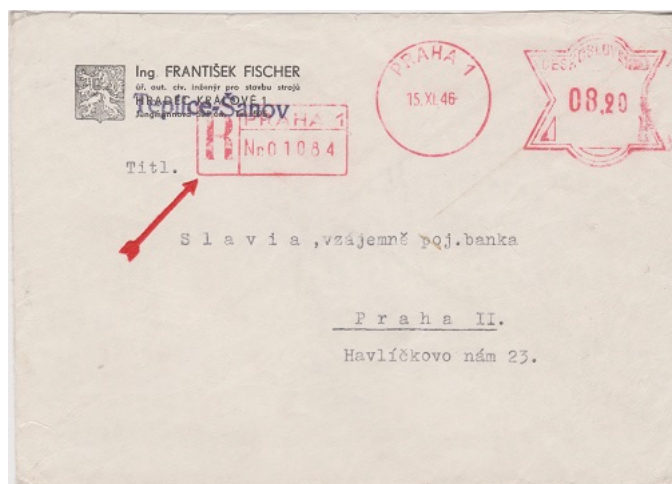
1946

Otisk s datem 15. XI. 1946

Několik dní po oficiálním rozhodnutí poštovní správy - Věstník č. 54 ze dne 29. 10. 1946. Rychlost přímo kosmická - dokladovaný otisk vznikl pouhých 17 dní po tomto datu, jiné možná ještě dříve. Tento otisk byl na

celistvosti adresované do Prahy.

OTISK S DATEM 15. XI. 1946 /RRR/



1947

V roce 1947 byl tento stroj provozován na poště PRAHA 1 na listovních zásilkách již bez R-obrazce. O důvodech se můžeme jen spekulovat. Zachycené otisky jsou všechny z roku 1947 v rozmezí: - III/47 - IX/1947 - . Zajímavé je, že všechny zachycené celistvosti jsou adresovány do ciziny. Zázrakem se zachovaly a našly cestu zpět do Československa - země původu.

Otisk s datem 19. III. 1947



Otisk s datem 30. IX. 1947



Otisk s datem: 29. VIII. 1947



1948

Teprve později, v roce 1948 se tímto strojem začaly vyplácet poštovní poukázky. Zatím se nenašly otisky na těchto artefaktech (útržky poštovních poukázek) před tímto rokem. Domnívám se, že teprve v tomto roce došlo k přemístění stroje na balíkové přepážky. Duben 1948? Jak prvorepubliková poštovní správa, tak i poštovní správa 3. republiky byly ve svých rozhodnutích příliš konzervativní.

I když již v roce 1946 bylo rozhodnuto o změně tvaru výplatního razítka, otisky tohoto stroje stále vyplácely s větrnou růžicí a ne se zkoubkovaným obdélníkem (rozhodnutí ministerstva pošt je ze 17. 12. 1946, ale s možností tolerance původního výplatního razítka do roku 1948).

Vzácností je, že se tyto útržky vůbec zachovaly. Levý dokonce s torzem data (IV/48?).

05

Zde nalepí odesílatel
výplatní známky

ředovská)

74
1.48

Kčs



Poplatky při dodání:

doplatné Kčs h

doručné " "

úložné " "

jiné poplatky " "

..... Kčs h

yková 273

kg g

.. ..

Zde nalepí odesílatel
výplatní známky

ČESKOSLOVENSKO
11,00

Poplatky při dodání:

doplatné	Kčs	h
.....	„	„
doručné	„	„
úložné	„	„
jiné poplatky	„	„
.....	Kčs	h

oba otisky zvětšeny

V příštích pokračováních?

1949 a dále

Podíváme se na otisky HASLER s výplatním razítkem ve tvaru zoubkovaného obdélníku a na otisky s dvěma polohami denního razítka.